

Ədəbiyyat ƏZƏTİ

Bir vaxt mənim tələbə yoldaşım Şəm-kir rayon İcraiyyə komitəsinin sədrinin qızı Sveta Ananyan Andranik haqda nəğmə oxuyub kədərlənəndə mən dəqiqləşdirmək üçün: Andranik Ozanyanmı? Xalqımızın cəlladı, uşaq qatili? Qürurla təsdiqlədi. Sovet vaxtı idi. Biz gənclərə niyə Sultan boyu, yaxud Xosrov Paşanı tanıdıb sevdiro bilməmişdi tarixçilərimiz, yazıçılarımız?! Çox düşündürücüdür. Bunun kimi, bizim ASE-də İsrail Orini "Erməni xalqının milli-azadlıq mübarizəsinin rəhbəri" kimi təqdimi vardı. Məni bərk əsəbiləşdirirdi. Yaxşı ki, öz böyük var-dövlətini xalqı yolunda mübarizəyə deyil, avantüraya xərcləyən bu tacir oğlu kitabda öz dəyərində maskasız verilmişdir. Xalqımızın taleyində oynadığı məşum, məhəşmə roluna görə.

Müəllif belə davakar, fikrən terrorist gənclər qarşısında obyektiv mövqeli bir oponent kimi çıxış edir. Müasir Ermənistanın dəyişdirilənə qədər demək olar ki, bütün yer adlarının - dağların, çayların adına qədər türk adı olmasını, onlarınsa iddia etdikləri Türkiyə ərazilərinin isə adlarının türkcə olduqlarını yada salır. Bu bərdə erməni həyasızlığı özünün pik həddinə çatıb...

Kitabı başa çatdırırsan və bir daha əmin olursan ki, həqiqətən "Erməni xəstəliyi" deyə bir sağalmaz xəstəliyi var bu xalqın. Ölümcül əlaməti də Türk torpaqlarına yerikləmək, hərislik... Sözü qüvvət olaraq deyim ki, tələbə vaxtı İrəvanda məni qonaq aparən tələbə yoldaşım ilə muzeyə də getmişdik. Salonun qərbə baxan pəncərələri taxta qapaqlarıyla bağlı idi. Qış da deyildi. Ziyarətçiləri müşayiət edən şəxs bir artist odayla bağlı pəncərələri göstərərək ağlar səslə: "O pəncərələr Ararata, Qərbi Ermənistanı açılır, bizdə deyil, ora pəncərədən baxmağa layiq deyilik", - dedi. Bu, xəstəlikdir, özü də sağalmaz erməni xəstəliyi.

Əsərdə bəzən publisistika bədiyyatı, bəzən də bədiyyat publisistikası üstələtir. Təbii ki. Bu janrdə yazılmış nümunələrdə müəyyən dövrün reallıqları öz ifadəsini məhz bədiilik prinsipinə aid olunan müxtəlif üsulların köməyi ilə tapır. Kitabın təhkiyəsinə maraqlı bir üslub seçilmişdir; yazıçının qədim dostu, gənclik illərinin əsgər yoldaşı doğuluşdan Moskvanın Vernadski küçəsinin sakini Stepan İvanov. Bir də Stepan İvanovun kirayənişinləri: erməni xəstəliyinə mübtəla olan iki gəncin söylədikləri. Niyə bu gəncləri gətirdi yazıçı kitabə? Çünki bu, bədnam faktla hər hansı bir soydaşımızın və ya müəllifin özü tərəfindən dilə gətirməsindən daha effektiv olmalı idi.

Kitab əsas mövzusunun həllində ona daxil edilən məsələlərin həcminə, miqyasına görə nadir nümunələrdəndir: Ermənilərin tarixi düşmənçilik missiyası, tarixlərində "ad" almış terrorçular, Osmanlı dövlətində qaldırdıqları üsyanlar, terror əməlləri, Azərbaycan və Türkiyə ərazilərindəki kütləvi qırğınlar, Ermənilərin hərbi gücünün artmasına yardım edən zənginlər, nəhayət zəfərlə sonuclanan 2-ci Qarabağ müharibəsi və s. qismən də olsa sayıb göstərə bildiyim məsələlərdəndir...

Kitabda tarixi dəyərə malik zəngin material var. Təbii olaraq bunlar əsərdə yaxşı mənada sıxlıq yaratmışdır. Bu, yəqin ki, müəllifə gələcəkdə kitabın həcmi genişləndirməyə imkan verəcəkdir. Şübhəsiz, o vaxt gələcəkdir ki, taleyimiz, keçmişimiz kimi önəmli bir mövzuya həsr olunmuş əsərlər oxunacaq, öyrəniləcək tarixi dərs vəsaitlərimizə çevriləcəkdir. Düşünürəm, o çağlara az qalıb.